

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

MAX BLECHER

INIMI CICATRIZATE

Prefață, fișă biobibliografică și referințe critice
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX

Redactor: Lucian Pricop

Grafician copertă: Mădălina Pricop

Tehnoredactor: Ecaterina Pislă

Coperta I: Douanier Rousseau

Plimbări duminicale, ulei pe pânză, cca 1900

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BLECHER, MAX

Inimi cicatrizate /Max Blecher ; pref., fișă biobibliografică și referințe critice de Lucian Pricop. - București: Cartex, 2019

ISBN 978-606-8893-34-1

I. Pricop, Lucian (pref.) (bibliogr.)

821.135.1-31

CUPRINS

<i>Moartea precisă, definită, cunoscută în detalii, ca un obiect</i> (prefață de Lucian Pricop).....	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	19
<i>Referințe critice</i>	21
<i>Inimi cicatrizate</i>	37

Quel terrible souvenir à affronter¹

Kierkegaard

Emanuel urcă scara întunecoasă; mirosea în aer vag a produse farmaceutice și a cauciuc ars. În fundul coridorului îngust, recunoscuse ușa albă care îi fusese indicată. Intră fără să mai bată. Încăperea în care se găsi părea mai veche încă și mai mucegăită decât coridorul. Lumina venea printr-un singur geam și răspândea o claritate albastră și nesigură peste dezordinea din salonaș, unde revistele zăceau răvășite pretutindeni, acoperind masa de marmură și scaunele solemne, învelite în halate albe ca în niște haine comode de voiaj, înainte de mutare.

Emanuel mai mult căzu decât se așeză într-un fotoliu. Observă cu surprindere umbre parcurgând odaia și descoperi subit că geamul din fund era în realitate un acvarium în care pluteau lent pești negri, bulbucăți și grași. Câteva secunde rămase cu ochii mari deschiși urmărindu-le alunecarea leneșă, uitând aproape pentru ce venise.

Într-adevăr, pentru ce venise aici? Aha! își aduse aminte și tuși încetișor pentru a-și anunța prezența, dar nimeni nu răspunse. Tâmpilele îi mai zvâcneau încă, dar mai mult din cauza goanei pe care o dăduse de la doctorul Bertrand până

¹ Ce amintire îngrozitoare am de înfruntat! (*t. n.*)

aici, decât de reală emoție. În odaia asta gravă și veche se simți puțin mai liniștit.

O ușă se deschise și o femeie străbătu cu pași repezi salonașul, dispărând pe ușă dinspre coridor. Lui Emanuel îi păru rău că n-o oprise pentru a o ruga să anunțe că e acolo. Peștii continuau să alunece triști în lumina mohorâtă. În sală era atâta tăcere și întuneric, atâta liniște, încât, dacă situația asta ar fi durat o eternitate, Emanuel n-ar fi avut nimic de spus. Dimpotrivă, ar fi acceptat-o cu resemnare, rămânând astfel încă mult timp dincoace de adevărul brutal pe care, poate, va trebui să-l afle peste câteva minute. În dosul unei uși cineva tuși scurt ca un răspuns întârziat la tusea lui de adineaori.

În prag apără o ființă mică, întunecată, ca un animal speriat ieșind dintr-o vizuină.

– Sunteți trimis de doctorul Bertrand? Bine! Știu, mi-a telefonat... dureri violente în șale, nu-i așa? O radiografie a coloanei vertebrale.

Omulețul își freca nervos mâinile ca pentru a îndepărta resturile de țărână ce-i rămăseseră prinse de degete când își săpase bârlogul. Avea ochi mici de cârțiță, tumefiați, sticlind auriu în lumina slabă.

– Vom vedea îndată ce este... Poftim după mine. Emanuel îl urmă, străbătu coridorul și se trezi în fața unei odăi absolut întunecoase. De aici venea mirosul greu de cauciuc ars.

Un bec slab se aprinse descoperind o sală plină de aparate medicale cu structuri nichelate de țevi și bare de circ. Erau atâtea fire electrice pretutindeni, încât Emanuel rămase nedumerit în prag, de teamă ca intrând și atingând vreunul să nu declanșeze un formidabil curent plin de trăsnete și scânteii.

– Poftim!... poftim... îi spuse doctorul aproape luându-l de mână. Puteți să vă dezbrăcați aici... și doctorul îi arătă o ladă cu șuruburi, o mașină enigmatică ce servea, după cum se vede, din când în când drept canapea. Emanuel comitea pentru întâia oară în viața lui acțiunea atât de simplă și de intimă de a-și dezbrăca hainele, într-un cadru atât de solemn.

Medicul continua să fumeze, aruncând nepăsător scrumul pe podea, pe podeaua acestei teribile odăi științifice unde fiecare centimetru pătrat părea încărcat cu mistere și electricitate.

– Vă scoateți numai cămașa... Emanuel era gata. Începu să tremure.

– Vă este frig? întrebă doctorul. Totul durează o minută.

Contactul rece, tăios, cu masa de tinichea pe care se întinse, îl străbătu cu un fior mai intens.

– Și acum atenție... când vă voi spune eu, veți opri respirația... aș vrea să iasă o radiografie bună.

Doctorul deschise și închise o cutie metalică. Becul se stinse. Un clinchet declanșă un declic precis. O manetă căzu net, cu o tăietură liniară în întuneric. Curentul începu a vibra surd ca un animal iritat. Totul se desfășură metalic și precis, ca în jocurile acelea de atenție unde o bilă nichelată cade cu exactitudine din despărțitură în despărțitură...

– Acum! spuse doctorul.

Emanuel își opri respirația. Inima prinse a-i bate puternic răsunând parcă în tabla pe care stătea culcat. Tot întunericul îi vâjâia în urechi. Se auzi un nou fâsâit, care se înteți și care se stinse apoi brusc ca un cărbune aruncat în apă.

– Puteți respira, spuse din nou doctorul.

Se făcu iar lumină. Emanuel avu deodată un moment de extremă luciditate. Pentru ce era el acolo întins pe masă? Pentru ce?

Avu certitudinea clară că e foarte bolnav. Totul în jurul lui o spunea cu evidență. Ce însemnau toate aceste aparate? Desigur că nu erau făcute pentru oamenii sănătoși. Și din moment ce se găsea el acolo, în mijlocul lor, încolțit de ele...

Medicul scotea placa din masa de tinichea.

– Vă rog să nu vă îmbrăcați încă... să văd dacă e bună... stați așa... întins.

Doctorul luă haina lui Emanuel și i-o puse pe piept, păturind-o cu îngrijiri tandre; numai mama lui în copilărie îl învelea așa cu plapoma înainte de culcare.

Ce o să spuie doctorul? Ce va arăta placa? Îngrozitoarea placă... Se simțea acum din nou bine, sub haina caldă și moale. Dacă nu l-ar fi tăiat tabla sub el cu răceala ei neplăcută și dacă ar fi putut rezema capul de altceva decât de o bară de metal, poate că ar fi adormit. Tremura ușor din cauza răcelii, dar se simțea copleșit de o epuizare plăcută și odihnitoare. În fundul coridorului, undeva, se auzi o ușă trântită cu zgomot. Așadar viața continua în depărtare să funcționeze mai departe... El se simți retras dintr-însa, la adăpost sub haină, așa cum era, gol pe masa de radiografie.

– Placa e bună, spuse doctorul ieșind din cabină. Mi se pare însă că o vertebră e atacată rău de tot... Lipsește din ea o bucată de os...

Doctorul spuse toate acestea într-o franțuzească rapidă pe care Emanuel nu o înțelegea prea bine și cu întreruperi, arzându-și degetele cu capătul de țigară pe care îl reluase de pe o măsuță și din care trăgea avid. Emanuel rămase nedumerit, nu înțelese bine. Îi lipsea o bucată de os din vertebră? Dar cum dispăruse de acolo? Întrebă pe doctor.

– E roasă... roasă de microbi, răspunse omulețul negru. Complet mistuită... ca un dinte ros de carie.

– Chiar în coloana vertebrală?

– Da, chiar în coloană... o vertebră distrusă...

„Și atunci cum de nu m-am prăbușit până acum stând în picioare, de vreme ce însăși axa de susținere a corpului e ruptă?” gândi Emanuel. Își aduse aminte că trebuie să se îmbrace, dar nu îndrăzni să se ridice decât cu precauțiuni infinite, sprijinindu-se tot timpul de aparate; în piept i se făcuse un asemenea gol, încât îi auzea vuietul clar ca zumzetul din interiorul unei scoici pusă la ureche. Inima bătea în vid cu lovături amplificate. Putea așadar corpul lui să se frângă

dintr-un moment în altul, ca un copac rupt, ca o păpușă de cârpă.

Într-un rând, la pensiunea unde stătea, în odaia lui, pusese o capcană pe podea și un șoarece se prinse în ea, în toiul nopții. Emanuel aprinse lumina și îl văzu cum se învârtea înnebunit de teroare în rețeaua de sârmă a capcanei. În zorii zilei șoarecele nu mai era acolo; reușise să deschidă portița și scăpase. Umbla însă prin odaie atât de zăpăcit, atât de înspăimântat, cu mișcări atât de încete și nesigure, încât ar fi putut fi prins cu mâna. De câteva ori șoarecele trecu pe lângă gaura propriei lui ascunzători, o mirosi ușor și totuși nu intră înăuntru... era complet zăpăcit de spaima și osteneala nopții petrecute în capcană. Emanuel, ducându-se până la lada cu lucrurile lui, avu gesturi precaute și moi care îi aduseră aminte de șoarecele târându-se pe podea. Și el acum mai mult se târa, decât mergea. Se simțea identificat cu șoarecele acela până în cea mai mărunțată atitudine. Umbla tot atât de îngrozit, tot atât de zăpăcit...

Medicul intrase din nou în cabină. Emanuel se gândi atunci brusc să se sinucidă, spânzurându-se cu cureaua de la pantaloni de una din barele metalice. Dar gândul acesta era atât de slab și de inoperant, încât nu conținea nici măcar energia necesară pentru a ridica o mână. Era desigur o idee excelentă, tot atât de excelentă ca, de pildă, pentru șoarece a reintra în gaura lui, dar tot atât de vagă și de scursă de realitate.

De altfel nici nu rămase mult timp singur. Medicul veni cu clișeul, umed încă, să i-l arate. Aprinse un bec mai mare și puse radiografia în lumina lui. Emanuel privi uimit, absent, umbrele negre care îi reprezentau scheletul; cea mai secretă și intimă structură a corpului lui imprimată acolo în transparențe întunecate și funebre.

– Iată... aici... E o vertebră sănătoasă, explică doctorul. Și aici, mai jos, aceea din care lipsește o bucată de os... se vede bine că e roasă.

Într-adevăr era acolo o vertebră știrbă.

– Asta se cheamă Morbul lui Pott... tuberculoză osoasă la vertebre.

Totul părea foarte clar de vreme ce știrbitura aceea avea și un nume științific.

– Mai este apoi ceva suspect aici... continuă doctorul și arată o umbră largă ca o pâlnie. Mă tem să nu fie vorba de un abces... Ar trebui să vă examinez în cabinetul meu.

Până atunci doctorul vorbise într-una fără a-l privi pe Emanuel. Când ridică ochii și îl văzu atât de palid și înghețat, se repezi în cabină să lase clișeul, apoi, revenind, îl apucă de mâini și începu să-l zgâlțâie.

– Ei haide! Ce-i asta? Curaj... puțin curaj! E ceva ce se poate vindeca... veți merge la Berck... acolo e salvarea... puțin curaj... puțin curaj!

Îl târî după dânsul de-a lungul coridorului și al salonașului vechi unde peștii în acvarium, nepăsători, continuau închiși hermetica lor migrațiune.

Intrară în cabinetul de consultații. Și aici erau perdelele trase, și aici era întuneric, și aici ardea un singur bec în mijlocul unui torent împietrit de cărți și droguri medicinale. Omulețul umbla agil printre ele, dibuindu-le parcă în trecere și adulmecându-le ușor cu miros animalic.

– Să vedem mai întâi spatele, spuse doctorul. Emanuel se întinse cu fața în jos pe o canapea acoperită cu cearșaf alb.

Medicul începu să pipăie încet, cu atenție, coloana vertebrală de sus în jos apăsând pe fiecare vertebră, ca un acordor de pian clapele unui clavier. Într-un loc unde apăsă mai tare răsună o durere fulgerătoare.

– E tocmai ce arată și radiografia... Aici este vertebra bolnavă.

Și doctorul o mai apăsă o dată și încă o dată răsună în coloană aceeași notă clară de durere.

– Dacă nu sunt indiscret, pentru ce ați venit în Franța? întrebă doctorul în timp ce-l examina. Am cunoscut după accent că sunteți străin.

– Într-adevăr, răspuse Emanuel. Am venit aici pentru studii.

– Și ce anume studiați? întrebă din nou doctorul.

– Chimia, răspuse Emanuel.

– Aha! Chimia!... Vă place chimia, vă interesează?

„Mă interesează acum numai viața“, vru să răspundă Emanuel, dar tăcu.

– Credeți că părinții vă vor putea întreține aici într-un loc la mare? continuă doctorul. Vă trebuie multă odihnă, hrană bună... mai ales liniște... la Berck, de pildă, pe malul oceanului, într-un sanatoriu de acolo...

– Voi scrie tatălui meu în România, răspuse Emanuel. Cred că mă va ajuta.

Curios lucru, cuvântul „sanatoriu“ pe care îl pronunțase medicul aduse deodată în Emanuel o amintire suavă și plină de soare ca o adiere de briză răcoroasă în atmosfera înăbușitoare a cabinetului medical. Anul trecut la Tekirghiol, unde stătuse o lună să-și îngrijească presupusul lui reumatism (așa diagnosticaseră toți doctorii durerile din spate), tot timpul fusese obsedat de ideea că foarte curând va trăi într-un sanatoriu. Își aducea acum perfect aminte de o dimineață însorită, pe plajă, la umbra unui para-sol unde prietenii lui jucau cărți întinși cu burta pe nisip, cum îi trecuse așa brusc și absurd prin minte, că ar trebui să-și ia rămas bun de la ei, spunându-le că pleacă la un sanatoriu.

Acum, în cabinetul întunecos, în lumina clorotică a becului, amintirea aceasta era tot ce putea fi mai senin și mai proaspăt, printre hârtiile prăfuite.

– Și acum să vedem burta...

Emanuel se întoarse cu fața în sus. Medicul întinse palma pe toată pielea, o alunecă ușor și rămase deodată stupefiat privindu-l fix în ochi pe Emanuel.

– Aveți de mult asta?

Îi arătă pe burtă o umflătură groasă și rotundă, netedă și bine conturată ca un solz care ar fi crescut acolo sub piele,

lângă șold („enormă“ se gândi Emanuel, extraordinar de speriat). În zadar căuta să-și aducă aminte de ea; n-o văzuse acolo niciodată. Și nici doctorul Bertrand n-o observase. Era poate ceva nou, apărut de câteva ceasuri.

– În tot cazul, e bine că am descoperit-o la timp, spuse doctorul. Asta dacă spărgea făcea comedie mare... e un abces rece plin de puroi și care vine de la osul bolnav... Va trebui puncționat... va trebui extras puroiul cu seringă.

De un ceas încoace atâtea lucruri îngrozitoare se petrecuseră sentențios și calm, atâtea prăbușiri avuseseră loc, încât lui Emanuel, ostenit de senzaționalul zilei, într-o secundă de amețitoare inconștiență, îi veni să râdă.

Consultația la doctorul Bertrand, radiografia, vertebra roasă și acum abcesul rece, toate păreau aranjate dinainte. Aștepta ca, dintr-o secundă în alta, doctorul să deschidă o ușă și să-l invite în camera de alături:

„Poftiți vă rog! Ghilotina e pregătită...”

Dar doctorul tăcu, fără să-și ia privirea de la abces.

– Și acum ce-i de făcut? întrebă Emanuel slab, cu o voce din alte lumi.

– Ei bine, puncția! răspunse doctorul. Mai întâi puncția! Eu v-aș sfătui să v-o facă tot doctorul Bertrand care v-a trimis la mine pentru radiografie. Îi pot telefona, dacă vreți. Are o mână foarte sigură... de altfel nici nu-i vorba despre vreo operație importantă... o simplă împunsătură cu acul... atâta tot. Îi voi telefona să fie acasă cu toate cele necesare. Ce adresă aveți?

În timp ce doctorul nota adresa într-un carnet, Emanuel respiră puțin ca să se libereze de opresiune. Ascultase cu respirația tăiată tot ce spunea doctorul.

– Apoi, peste câteva zile, veți pleca la Berck, la mare...

– Berck? întrebă Emanuel. Unde vine asta?

Doctorul luă dintr-un raft un *Larousse* enorm și îl deschise la harta Franței.

– Iată, aici... vedeți... Canalul Mânecii... mai jos de Boulogne este Berck... Nu-i însemnat pe hartă. E o plajă mică, pierdută în dune, un orașel maritim unde vin bolnavi ca dumneata din toate părțile lumii ca să se vindece... Stau acolo culcați în ghips, dar duc o viață absolut normală. Ba ies și cu trăsura la plimbare, trăsuri speciale în care stau întinși, trase de cai sau de măgăruși.

Doctorul debita toate aceste explicații cu un ton savant, și murmurat, uitându-se tot timpul pe hartă ca și cum ar fi citit din dicționar tot ce spunea.

– Dar până acasă umflătura nu va sparge? întrebă Emanuel.

Ar fi vrut să întrebe multe; dacă până la pensiune nu i se va rupe coloana vertebrală, dacă nu se va prăbuși în stradă, dacă nu-i va cădea capul de pe umeri rostogolindu-se pe trotuar ca o bilă de popice. De câteva minute se simțea foarte fragil înțeleiat. În fabricile de sticlă lucrătorii se amuză să arunce în apă bucăți de compoziție topită care se întăresc și devin mai rezistente decât sticla obișnuită, de pot fi lovite chiar cu ciocanul, dar dacă un mic fragment se desprinde din ele toată masa se preface în pulbere. O singură vertebră sfărâmată, nu era oare de ajuns să transforme în praf întregul trup? Mergând pe stradă s-ar fi putut desprinde osul bolnav și atunci Emanuel s-ar fi prăbușit pe loc, rămânând din el o simplă grămăjoară de cenușă fumegândă.

Îl liniști doctorul cu argumente științifice și medicale. Cât privește de onorariu, nu vru să accepte nimic.

„De la studenți nu iau bani...” În ochii lui mici ardeau scânteii vii. Emanuel se simți invadat de o tandreță atât de moleșitoare, încât îi veniră lacrimile în ochi. Mulțumi doctorului cu exagerată efuziune. Se agăță de această recunoștință cu frenezia unei eliberări. Îi venea să se arunce la picioarele doctorului și să rămâie prosternat în fața lui.

– Vă mulțumesc, domnule doctor! (Ossana! Ossana!).

Se îmbracă în grabă și trecu prin același vechi salonaș.

– Curaj! mai spuse o dată doctorul pe scări cu un mic plescăit de limbă ca un îmbâlzitor care îndeamnă animalul să sară printr-un cerc.

Curaj! Curaj! răsună înăuntrul lui Emanuel ecoul lovindu-se de pereții pieptului.

Se trezi astfel deodată în plină stradă, în plină lumină a zilei. Era ca o dilatare bruscă și imensă a lumii.

Așadar mai existau case, asfalt veritabil și un cer îndepărtat, vaporos și alb. Părăsise lumea de afară în această lumină și o regăsea acum identică, poate mai vastă și mai pustie, cu mai mult aer limpede în ea și mai puține lucruri decât odăile întunecoase din apartamentul doctorului. Totul părea însă mult mai trist și mai indiferent... Acum pășea în această lume un Emanuel bolnav, cu o vertebră roasă, un nenorocit în drumul căruia casele se dădeau cu frică la o parte. Umbla pe trotuar moale ca și cum ar fi plutit pe consistența asfaltului. În intervalul cât stătuse închis în cabinetul doctorului, lumea se subțiasse straniu.

Conturul obiectelor mai exista încă, dar acest firisor subțire care, la fel ca pe un desen, înconjoară o casă pentru a face din ea o casă, sau stabilește profilul unui om, conturul acela care închide lucruri și oameni, copaci și câini, abia de mai ținea în limitele lui materia gata să se prăbușească. Ar fi fost de ajuns ca să desprindă cineva firisorul acela din marginea lucrurilor pentru ca deodată casele acelea impozante, lipsite de propriul lor contur, să se lichefieze într-o materie uniform de turbure și cenușie.

El însuși, Emanuel, nu mai era decât o masă de carne și oase susținute de rigiditatea unui profil.

Îl surprinse gândul că nu mâncase deloc în acea zi. Ce căuta acest gând într-un asemenea moment? Emanuel constată cu amărăciune că într-o lume atât de vagă și de inconsistentă mai avea de îndeplinit încă ocupațiuni precise.

Se îndreptă spre restaurant. Lua masa într-un mic restaurant studențesc în cartierul vechi al orașului. Veneau acolo și

funcționari și lucrători; se mânca prost și repede, era întotdeauna înghesuală și clienții în picioare așteptau un loc liber, pe care îl ocupau cald încă.

Pentru întâia oară venea acum foarte târziu la masă, când nu mai era nimeni. Sala zăcea pustie, tăcută și îmbâcsită de fum. Într-un colț, mâncau chelnerițele. Casierița mânca la casă, în dosul cadrului de lemn, ca și cum ar fi fost sortită să săvârșească toate funcțiunile ei existențiale acolo, cocoțată pe scaunul ei și închisă în țarcul acela rigid. Era o tăcere impresionantă în restaurant, ca după un cataclism. Scaunele zăceau răvășite pretutindeni și Emanuel nu găsi decât o singură masă acoperită cu față de masă albă. Toate celelalte fuseseră strânse.

Se așeză încetișor pe scaun, cu frică să nu spargă abcesul. În jurul lui, pereții acoperiți de oglinzi mari cu rame bronzate reflectau, din compartiment în compartiment, aceeași sală vidă cu aerul din ce în ce mai șters și mai verzui, până ce, în ultimele oglinzi îndepărtate, sala devenea apoasă ca acvariumul din salonașul doctorului.

Acolo, departe, în ape stătute și întunecoase, plutea solitară și palidă fața puhavă de crap a casieriței cu privirea lentă a ochiului ei rotund și rece. Era de altfel singurul animal submarin din acele străfunduri oceanice, și Emanuel singurul înecat.